

JAHONNING RIVOJLANGAN MAMLAKATLARIDA TARBIYAVIY JARAYONLARNING ETNIK XUSUSIYATLARI

*Azamova Munisa
Hakimova Muslima
UMFT universiteti,
PD-23 guruh talabalari*

Annotatsiya

Mazkur maqolada jahonning rivojlangan mamlakatlarida tarbiyaviy jarayonlarning etnik xususiyatlari tahlil qilinadi. Turli millat va madaniyat vakillarining qadriyatlari, urf-odatlar, mentaliteti va ijtimoiy muhitining tarbiya tizimiga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, ko'p millatli jamiyatlarda tolerantlik, madaniyatlararo muloqot va milliy o'zlikni saqlash masalalari muhim pedagogik omil sifatida ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: tarbiya, etnik xususiyatlar, madaniyat, milliy qadriyatlar, tolerantlik, tarbiyaviy jarayon

Kirish

Globalashuv sharoitida jahonning rivojlangan mamlakatlarida tarbiyaviy jarayonlar milliy va etnik omillar bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanmoqda. Har bir xalqning tarbiyaga oid qarashlari, an'analari va ijtimoiy qadriyatlari tarbiyaviy tizimning mazmuni va shakllariga ta'sir ko'rsatadi. Shu bois tarbiyaviy jarayonlarda etnik xususiyatlarni hisobga olish zamonaviy pedagogikaning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Tarbiyada etnik xususiyatlar tushunchasi

Etnik xususiyatlar — bu xalqning tarixiy rivoji, urf-odatlar, tili, dini, madaniyati va mentaliteti bilan bog'liq bo'lgan ijtimoiy-psixologik jihatlar majmuasidir. Tarbiyaviy jarayonda etnik xususiyatlar shaxsning dunyoqarashi, xulq-atvori va ijtimoiy moslashuviga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Rivojlangan mamlakatlarda tarbiya tizimi milliy qadriyatlar bilan bir qatorda umuminsoniy qadriyatlarga ham tayangan holda tashkil etiladi.

AQShda tarbiyaviy jarayonlarning etnik xususiyatlari

AQSh ko'p millatli va ko'p madaniyatli davlat bo'lib, tarbiya jarayonida multikulturalizm tamoyili ustuvor hisoblanadi.

AQSh tarbiya tizimining asosiy xususiyatlari:

- shaxs erkinligi va mustaqil fikrlashga urg'u berilishi;
- turli millat va irq'larga hurmat ruhida tarbiya;
- tenglik va diskriminatsiyaga qarshi kurash;
- ijtimoiy faollik va liderlik sifatlarini rivojlantirish.

Tarbiyaviy jarayonda har bir o'quvchining etnik kelib chiqishi hurmat qilinadi va madaniy xilma-xillik ijobiy qadriyat sifatida qaraladi.

Yevropa mamlakatlarida tarbiyaviy jarayonlar

Yevropa mamlakatlarida tarbiyaviy jarayon milliy an'analar va demokratik qadriyatlar uyg'unligiga asoslanadi.

Germaniya

Germaniyada tarbiya intizom, mas'uliyat va mehnatsevarlik tamoyillariga tayangan. Shu bilan birga, muhojir oilalar farzandlarini jamiyatga moslashtirishga alohida e'tibor qaratiladi.

Fransiya

Fransiya tarbiya tizimida dunyoviylik (laiklik), fuqarolik tarbiyasi va milliy birlik g'oyasi ustuvor. Etnik kelib chiqishdan qat'i nazar, barcha o'quvchilar yagona fuqarolik qadriyatlari asosida tarbiyalanadi.

Skandinaviya mamlakatlari

Norvegiya, Shvetsiya va Finlyandiyada tarbiya tenglik, inson huquqlari va bolaga hurmat tamoyillariga asoslangan. Bu mamlakatlarda etnik madaniyatlarni saqlash va rivojlantirish qo'llab-quvvatlanadi.

Yaponiya va Janubiy Koreyada tarbiyaviy jarayonlar

Yaponiya

Yaponiyada tarbiya milliy an'analar, jamoaviylik va intizomga asoslangan. Kattalarga hurmat, mehnatsevarlik va ijtimoiy mas'uliyat tarbiyaning asosiy etnik xususiyatlaridan hisoblanadi.

Janubiy Koreya

Janubiy Koreyada tarbiya konfutsiylik qadriyatlariga tayanadi. Oila, ustoz va jamiyatga hurmat, ta'limga yuqori e'tibor va intizom tarbiyaviy jarayonning muhim jihatlaridir.

Kanada va Avstraliyada tarbiyaviy jarayonlar

Kanada va Avstraliya ko'p millatli davlatlar bo'lib, tarbiya tizimida madaniy xilma-xillikni qo'llab-quvvatlash ustuvor hisoblanadi.

Asosiy xususiyatlar:

- etnik guruhlar madaniyatini saqlash;
- tolerantlik va bag'rikenglikni shakllantirish;
- madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish.

Zamonaviy tarbiyaviy jarayonlarda umumiy tendensiyalar

Rivojlangan mamlakatlarda tarbiyaviy jarayonlarga xos umumiy jihatlar:

- umuminsoniy va milliy qadriyatlarning uyg'unligi;
- shaxs erkinligi va mas'uliyat muvozanati;
- tolerantlik va madaniyatlararo hurmat;
- etnik xilma-xillikni ijobiy omil sifatida qabul qilish.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, jahonning rivojlangan mamlakatlarida tarbiyaviy jarayonlar etnik xususiyatlarni hisobga olgan holda tashkil etiladi. Milliy qadriyatlar tarbiyaning mazmunini boyitadi va shaxsning ijtimoiy moslashuvini ta'minlaydi.

Etnik xususiyatlarni hurmat qilish va umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish zamonaviy tarbiyaviy tizimlarning muhim belgisi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xaydarov. S.A.(2026). Pedagogik risklarni boshqarishda globallasuv jarayonlarning ahamiyati. International scientific journal. Interpretation and researches. 1(73).
2. Xaydarov. S.A. (2026). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallasuv jarayonidagi ahamiyati. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 3(1). 159-164.
3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Xaydarov S.A. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallasuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.